

Biblioteksplan

Gnosjö kommun 2016-2020

Antagen av Kommunfullmäktige 2016-06-21 § 77.

Antagen av Kultur- och utbildningsutskottet

Inledning

I bibliotekslagen (SFS 2013:801) står i 17 § att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner.

Biblioteksplanen ska ge besked om verksamhetens inriktning och omfattning på ett sådant sätt att medborgarnas möjligheter att påverka gynnas. En annan viktig del är möjligheten till uppföljning av uppsatta mål.

En aktuell biblioteksplan är en förutsättning för att kunna erhålla Kulturrådets bidrag till läsfrämjande insatser.

Planen omfattar åren 2016-2020 och antas av Kultur- och utbildningsutskottet samt kommunfullmäktige i Gnosjö kommun.

Syfte

Biblioteksplanen omfattar folkbiblioteksverksamheten och skolbiblioteksverksamheten och ligger till grund för såväl utvecklingen av biblioteksverksamheten som det dagliga biblioteksarbetet.

Gnosjö kommuns vision

Gnosjö kommunfullmäktige har antagit visionen "*Gnosjö - möjligheternas anda*". Ett antal inriktningsmål har tagits fram till visionen.¹ Biblioteket vill verka i denna möjligheternas anda och därför tar biblioteksplanen särskilt fasta på följande inriktningsmål:

att välkomna alla till en attraktiv kommun
att Gnosjö kommun ska vara en attraktiv kommun för alla barnfamiljer
att verka för ökad brukarmedverkan
att värna om och utveckla det livslånga lärandet
att alla kommunens verksamheter skall bedrivas med god kvalitet
att Gnosjö kommun ska verka för ett rikt kulturliv

Kulturpolitisk vision

"Kulturlivet i Gnosjö kommun ska bidra till att öka kommunens attraktivitet och tillväxt. Kultur i olika former frigör människors kreativa krafter".²

¹ www.gnosjo.se/kommunpolitik/planerochstyrdokument

² Kulturpolitiskt program för Gnosjö kommun 2015-2018

Folkbibliotek

Folkbibliotek är en av de offentliga platser i samhället där människor med olika bakgrund och kulturer kan mötas. Folkbiblioteket vill erbjuda ett brett utbud av medier, fysiska såväl som digitala, arrangemang, aktiviteter och möjlighet till gemenskap. Biblioteken i Gnosjö kommun ska erbjuda denna service ändamålsenligt och kostnadseffektivt utifrån kommunens mål och bibliotekslagen.

Gnosjö kommun

Gnosjö kommun har 9509 invånare (2014). De senaste åren har befolkningen i kommunen minskat.

Kommunen har en hög andel utrikesfödda, 23 %, motsvarande siffra för riket är 16 %. Andelen av befolkningen med eftergymnasial utbildning (20 %) är lägre än riksgenomsnittet (39 %).

24 % av invånarna är mellan 25 och 44 år och 26 % är mellan 45 och 64 år. 26 % av befolkningen är under 20 år, de siffrorna följer i stort riksgenomsnittet. Andelen av befolkningen i åldersgruppen 0-19 år är dock något högre än riksgenomsnittet medan åldersgruppen 20-24 år är något lägre än riksgenomsnittet.

En stor andel av befolkningen, över hälften, sysselsätts direkt eller indirekt genom industrin (tillverkning och utvinning).³

Folkbibliotek i Gnosjö kommun

- Folkbiblioteken regleras av bibliotekslagen som säger att varje kommun ska ha ett folkbibliotek som är tillgängligt för alla och anpassade till användarnas behov.
- Folkbiblioteket arbetar efter kommunens kulturpolitiska mål.
- Folkbibliotekets medarbetare arbetar med upplevelser och frivilligt läsande och lärande.

Biblioteket och kulturverksamheten ingår i Kultur- och utbildningsförvaltningen. I Gnosjö kommun finns folkbibliotek i tre av kommunens orter, huvudbiblioteket i Gnosjö samt två filialbibliotek i Hillerstorp och Åsenhöga. Huvudbiblioteket är sedan 2015 ett Mer-öppet bibliotek.

Antalet aktiva låntagare på folkbiblioteken i kommunen har ökat de senaste åren. Som aktiv låntagare räknas den låntagare som registrerat minst ett lån under året i biblioteksdatasystemet. Även antalet besökare på folkbiblioteken har ökat över tid de senaste åren, 49876 besök noterades exempelvis på huvudbiblioteket 2015.

När det gäller lån per invånare på folkbiblioteken har dessa minskat i Gnosjö kommun de senaste åren och ligger under såväl genomsnittet för Jönköpings län som riket. 2015 lånade invånarna i Gnosjö kommun 5,9 lån/invånare på folkbiblioteken. 2014 gjordes 6,3 lån per invånare, motsvarande siffra för riket var 7,01 lån/invånare.⁴

⁴ Årsstatistik 2015 för biblioteks- och kulturverksamhet Gnosjö kommun

Skolbibliotek i Gnosjö kommun

- Skolbiblioteken regleras av skollagen som säger att eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.⁵
- Skolbiblioteket är tillgängligt under skoldagar och utifrån skolans behov.
- Skolbibliotekets medarbetare arbetar med lärande och läsande utifrån läroplaner.

Alla skolor i Gnosjö kommun har tillgång till bibliotek, antingen genom egna skolbibliotek eller i samarbete med folkbibliotekets filialer, vilka finns på skolorna i Hillerstorp och Åsenhöga.

Sammanlagt har vi 4 enheter som har eget skolbibliotek och 3 enheter som samarbetar med folkbibliotekets filialer.

Kultur- och utbildningsförvaltningen tar tillsammans med folkbiblioteket fram en verksamhetsplan⁶ som löper över 4 år och som sedan bryts ned på enhetsnivå. I verksamhetsplanen framgår samarbetsformer inom Gnosjö kommun för ökad måluppfyllelse med barnet i centrum. Verksamhetsplanen följs upp varje läsår.

Skolbibliotekarie finns på GKC (Gnosjöandans kunskapscentrum) och Bäckaskolan 7-9 och på de andra skolbiblioteken finns en ansvarig lärare. I sin roll har de ett ansvar för skolbiblioteket och stödjer sina kollegor och elever i val av böcker och andra media. På folkbibliotekets filialer finns bibliotekarierna tillgängliga för pedagoger och elever. Bibliotekspersonalen kan i samarbete med pedagoger ta fram litteratur och andra medier för olika behov som främjar individens språkutveckling och stimulerar intresset för läsning. På högstadieskolorna och GKC finns fler medier att tillgå för informationssökning och där stödjer skolbibliotekarien även eleverna i källkritik.

Bokläsning och informationssökning är ett viktigt led i barnets/elevens språkutveckling och målet att nå skolans kunskapsmål för att ha behörighet att söka till gymnasiets nationella program och kunna fullgöra sina studier där. Bokläsning gynnar språkutvecklingen men läsning tränar även minnet, uppmärksamheten, förmågan att tänka abstrakt, förståelsen av information och kritiskt tänkande.

⁵ Skollagen 2 kap. 36§

⁶ Se bilaga 1

Det demokratiska samhällets utveckling

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Liksom att främja intresset för litteratur, upplysning, utbildning, forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Hur:

- Folkbiblioteken i Gnosjö kommun ska vara offentliga och öppna platser.
- Folkbiblioteken ska erbjuda ett varierat utbud av arrangemang i samverkan med olika aktörer.
- Utveckla marknadsföringen av biblioteksverksamheten för att locka fler invånare till att besöka biblioteket, som nya svenskar och icke-brukare.
- Arbeta för att motverka kompetensklyftor och bidra till att kommuninvånare engageras i ett livslångt lärande.
- Tillsammans med kultursekreteraren arbeta för att Gnosjö biblioteks utställningslokal och lokalen Månsidan blir känd och använd av fler grupper.

Läsfrämjande och bildning

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken särskilt ska främja läsning och tillgång till litteratur. Läsning är en av grunderna för att klara livets komplexitet och för att delta i det demokratiska samhället. Gnosjö bibliotek ska fortsätta att utveckla det läsfrämjande arbetet för alla åldrar med läslusten och berättelsen i många former som utgångspunkt. Folkbiblioteket vill öka intresset för läsning, öppna vägar till litteraturen och berättelserna liksom ta bort hinder för läsning.

Hur:

- Utifrån Gemensam läsfrämjandeplan för Region Jönköpings län⁷ utarbeta en läsfrämjande plan för Gnosjö kommun.
- Arrangera litterära möten och upplevelser.
- Fortsätta med och utveckla läsfrämjandeaktiviteter för olika åldersgrupper.
- Förmedla och handleda bland bibliotekets medier för att stödja besökarna, såväl vana som ovana läsare, att hitta vägar till läsupplevelse och kunskap.
- Revidera medieplanen för förvärv, gallring och fjärrlån för en medveten utveckling av mediebeståndet där utbudet av medier anpassas till det framtida samhällets mångfald av medier.⁸

⁷ Regionbibliotek Region Jönköpings län och folkbiblioteken i Jönköpings län har en gemensam vision: Jönköpings län – ett län av läsare. Utifrån denna vision har en gemensam läsfrämjandeplan utarbetats som antogs av bibliotekscheferna 2015. Se <http://plus.rjl.se/regionbibliotek>

⁸ Strategi hämtad från Gnosjö kommun i framtiden Översiktsplan 2015 antagen kommunfullmäktige 2015-06-25, s 72.

Barn och ungdomar

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. I det kulturpolitiska programmet skrivs det att *Biblioteksverksamheten i Gnosjö kommun bör slå vakt om att verksamhet för barn och ungdomar särskilt kan prioriteras.*⁹

God läsförmåga gynnar språkutvecklingen men läsning tränar även minnet, uppmärksamheten, förmågan att tänka abstrakt, förståelsen av information och kritiskt tänkande.¹⁰

Biblioteken i Gnosjö kommun vill att barns intresse för läsning och berättelser i olika former väcks tidigt liksom kontakten med biblioteket. För att åstadkomma detta krävs ett läsfrämjande arbete.

Hur:

- I arbetet med läsfrämjandeplanen för Gnosjö kommun ta särskild hänsyn till barn och ungdomar.
- Erbjud litteratur och berättelser utifrån de olika behov och förutsättningar barn och ungdomar har.
- Utveckla folkbibliotekets arbetssätt för att nå barn och ungdomar på fritiden.
- Samverka med BVC kring språkutvecklande aktiviteter för barn och för att stimulera läsningen hos föräldrarna.
- Utveckla aktiviteter och arrangemang för barn och ungdomar tillsammans med kultursekreteraren.
- Utveckla former för att ge barn och ungdomar möjlighet att påverka folkbibliotekets verksamhet.
- Arbeta efter verksamhetsplanen för samarbete mellan folkbibliotek, skolbibliotek, förskola, grundskola och gymnasieskola samt SFI i Gnosjö kommun.¹¹

⁹ Kulturpolitiskt program för Gnosjö kommun 2015-2018, Biblioteksverksamhet, s 6.

¹⁰ Språkutvecklingsplan Förskola, förskoleklass, grundskola och gymnasium Gnosjö kommun 2015, s 15.

¹¹ Se bilaga 1

Tillgänglighet och mångfald

Bibliotekslagen säger att biblioteksverksamheten ska finnas tillgänglig för alla.

Biblioteket har i de flesta kulturer ett högt förtroende och är en självklar plats för att kunna söka information och kunskap på lika villkor.

Prioriterade grupper i bibliotekslagen är personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och nationella minoriteter. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar.

Hur:

- Alla kommuninvånare oavsett läsförmåga ska ha tillgång till medier.
- Alla kommuninvånare, oavsett modersmål, ska ha tillgång till medier på sitt eget modersmål och lättläst svenska.
- Folkbiblioteket ska ha ett brett utbud av anpassade medier.
- Arbeta efter verksamhetsplanen för samarbete mellan folkbibliotek, skolbibliotek, förskola, grundskola och gymnasieskola samt SFI i Gnosjö kommun.¹²
- Arbeta efter verksamhetsplanen för biblioteks- och kulturverksamheten avseende målgrupper inom socialförvaltningens verksamhetsområde - med brukaren i centrum. Inom socialförvaltningens verksamhetsområde sker samverkan med flyktingsamordnare.¹³
- Utveckla arbetsformer för att biblioteksverksamheten ska nå nya svenskar.
- Utveckla samarbetet med föreningar och organisationer som arbetar med verksamhet kring invandrare och flyktingar.
- Arrangera mångkulturella och flerspråkiga aktiviteter för att öppna upp för ett aktivt samhällsdeltagande.
- Aktivt arbeta för att öka antalet låntagare med tillgång till egen nedladdning.¹⁴
- Se över hur folkbiblioteket arbetar med gruppen seniorer och äldre som inte kan nå biblioteket.

¹² Se bilaga 1

¹³ Se bilaga 2

¹⁴ Egen nedladdning av medier från MTM (Myndigheten för tillgängliga medier) exempelvis talböcker.

Digital delaktighet och livslångt lärande

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Biblioteken kommer på sikt att spela en viktig roll för att ge invånarna möjlighet att utveckla de åtta nyckelkompetenser som EU anser att alla individer behöver för bland annat personlig utveckling, aktivt medborgarskap, social integration och sysselsättning.¹⁵

En del av detta livslånga lärande är att kommuninvånarna är digitalt delaktiga för att kunna hantera det allt ökande informations- och medieutbudet. Biblioteken ska vara en del av Gnosjö kommunens arbete för att öka den digitala delaktigheten.

Hur:

- Utveckla metoder för att stödja biblioteksbesökarna i deras medie- och informationskunnighet.
- Delta i nationella, regionala och kommunala aktiviteter kring digital delaktighet.
- Utveckla arbetet med de digitala tjänster biblioteken erbjuder.
- Väcka intresse för ny teknik.
- Tillgängliggöra digitalteknik i biblioteksrummet.
- Följa den digitala utvecklingen.

Biblioteksrummet

Gnosjö kommuns folkbibliotek ska vara öppna, trygga, tillgängliga och välkomnande. Miljön bör inbjuda till såväl aktivitet som läsro och studier. Särskilt bör biblioteken vara välkomnande för barn och ungdomar. Bibliotek bör vara centralt placerade i samhället.

Hur:

- Skapa moderna tilltalande och tillgängliga bibliotek både fysiskt och digitalt
- Fortsätta utveckla och marknadsföra Mer-öppet.
- Regelbundet se över bibliotekens öppettider och bemanning i förhållande till besökarnas vanor.
- Utveckla biblioteksmiljöerna för barn och ungdomar.
- Utarbeta en plan för utveckling av filialbiblioteken i Hillerstorp och Åsenhöga.
- Bibliotekens tillgänglighet för personer med funktionsvariationer ska regelbundet utvärderas.

¹⁵ Strategi hämtad från Gnosjö Kommun i framtiden Översiktsplan 2015 antagen av kommunfullmäktige 2015-06-25, s 72

Bibliotekens medarbetare

Gnosjö kommuns biblioteks viktigaste resurs är medarbetarna. All biblioteksverksamhet utgår från medarbetarna och dess kompetens. Förutom medarbetarnas kompetens är det serviceinriktade värdskapet med ett gott bemötande viktigt för användarna visar de undersökningar folkbiblioteket i Gnosjö genomfört.

Hur:

- Identifiera medarbetarnas behov av kompetensutveckling.
- Tillfällen för medarbetarna att delge varandra kompetensutveckling.
- Verka för att utöka budgeten för kompetensutveckling.
- Biblioteksmedarbetarna ständigt funderar över bemötande och arbetssätt.

Samverkan

För att kunna fullfölja bibliotekslagens intentioner krävs samverkan. Samverkan krävs även för att biblioteken ska kunna försvara och utveckla sin roll som en angelägen och attraktiv plats att besöka för en stor del av invånarna i Gnosjö kommun.

Hur:

- Biblioteken och bibliotekens personal ska sträva efter samverkan med andra kommunala verksamheter, föreningslivet, studieförbunden och lokalsamhället.
- Arbeta efter verksamhetsplanen för samarbete mellan folkbibliotek, skolbibliotek, förskola, grundskola och gymnasieskola samt SFI i Gnosjö kommun.¹⁶
- Arbeta efter verksamhetsplanen för biblioteks- och kulturverksamhetens samverkan avseende målgrupper inom Socialförvaltningens verksamhetsområde – med brukaren i centrum.¹⁷
- Samverka med kultursekreteraren kring aktiviteter och evenemang
- Samverka med övriga bibliotek i länet och Regionbibliotek Region Jönköpings län kring utvecklingsarbeten och mediasamverkan.

¹⁶ Se bilaga 1

¹⁷ Se bilaga 2

Uppföljning

Hur:

- Utifrån biblioteksplanen ska biblioteken i Gnosjö kommun upprätta verksamhetsplaner som följs upp och utvärderas en gång om året i det systematiska kvalitetsarbetet.
- Brukarenkäter bland folkbibliotekets användare ska genomföras vartannat år.
- Årsstatistik delges Kultur- och utbildningsutskottet.

Hur biblioteksplanen arbetats fram

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteken ska vara anpassade till användarnas behov. Vilka behov har då Gnosjöborna? Denna fråga kräver ständig uppmärksamhet och lyhördhet för användarnas önskemål. I samband med att biblioteksplanen tagits fram har folkbibliotekets användare tillfrågats dels via kortare intervjuer och dels getts möjligheten att tycka till i biblioteket. Folkbiblioteket genomför brukarenkäter vartannat år, senast år 2015.

Folkbibliotekets personal har deltagit i ”Dialog biblioteksplaner” tillsammans med Regionbibliotek Region Jönköpings läns utvecklare. I arbetet med biblioteksplanen har skolans utvecklingsledare deltagit.

Biblioteksplanen har lyfts i Kultur- och utbildningsutskottet och utskottets politiker har bjudits in för samtal.

Arbetet med biblioteksplanen påbörjades hösten 2015 och slutfördes våren 2016.

Styrdokument

- De styrdokument som ligger till grund för biblioteksplanen är nationella, regionala och lokala.
- Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
- Skollagen (SFS 2010:800)
- Regional biblioteksplan för Region Jönköpings län 2015-2017
- Gemensam läsfrämjandeplan antagen av folkbiblioteken i Region Jönköpings län och Regionbibliotek Region Jönköpings län 1 januari 2016 – 31 december 2017
- Kulturpolitiskt program för Gnosjö kommun 2015-2018.
- Språkutvecklingsplan: förskola, förskoleklass, grundskola och Gymnasium Gnosjö Kommun
- Gnosjö kommun i framtiden Översiktsplan 2015 antagen av kommunfullmäktige 2015-06-25
- Handlingsplan om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar 2013-2015 Gnosjö kommun.
- Integrationspolitiskt program Gnosjö kommun.

Hösten 2016 påbörjas arbetet med att ta fram en nationell biblioteksstrategi som ska vara klar 2019.

Bilagor

- Bilaga 1. Verksamhetsplan för samarbete mellan folkbibliotek, skolbibliotek, förskola, grundskola och gymnasieskola samt SFI i Gnosjö kommun.
- Bilaga 2. Verksamhetsplan för biblioteks- och kulturverksamheten avseende målgrupper inom Socialförvaltningens verksamhetsområde - med brukaren i centrum.